

NACIONALNI MESEC BRANJA: KAKO PA BEREŠ TI?

Dr. Sonja Pečjak je psihologinja in redna profesorica za pedagoško psihologijo na ljubljanski Filozofski fakulteti. Raziskuje BRANJE in PSIHOLOGIJO BRANJA.

Preberimo njena razmišljanja o POMENU BRANJA ZA OTROKE in KAKO LAHKO STARŠI PRI TEM SODELUJEMO ter nasvete OB ZAČETKU NOVEGA ŠOLSKEGA LETA.

Krasno bi bilo, ko bi šolarji lahko začeli z zaupanjem vase in odprtostjo, da se bodo kaj novega naučili in spoznali kakšnega novega vrstnika. Starši in pedagogi pa poleg tega še z zavedanjem, da je pomembno otroku vzpostaviti rutino pri njegovih dnevnih aktivnostih. Ta RUTINA naredi okolje – domače ali šolsko – za otroka bolj predvidljivo, s tem pa mu daje občutek varnosti.

V ŠOLI SE OTROK UČI TUDI SOBIVANJA Z VRSTNIKI IN ODRASLIMI.

Letošnjo pomlad je javnost vznemirila novica o tem, da je bralna pismenost med slovenskimi četrtošolci po raziskavi PIRLS prvič precej padla. To dejansko pomeni upad za približno pol leta šolanja, oziroma v povprečju so učenci leta 2021 proti koncu 4. razreda brali tako dobro, kot so njihovi sovrstniki 2016 brali na začetku šolskega leta!

BRALNA PISMENOST je zmožnost posameznika za razumevanje, vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost otroku omogoča, da zna prebrati čim bolj tekoče napisano besedilo in da zna te informacije uporabiti za rešitev nekega problema – npr. v šoli odgovoriti na vprašanje, rešiti matematično besedilno nalogo ali npr. na družinskem izletu po navodilih izbrati pravo pot za ogled znamenitosti. Bralna pismenost pa vključuje tudi razvito bralno kulturo – da otrok dojema branje kot vrednoto in je motiviran za branje.

BRANJE oziroma BRALNA PISMENOST je ena od ključnih zmožnosti za razvoj posameznika, za njegovo uspešnost v procesu šolanja in tudi sodelovanje v družbi.

Če otrok NE BERE TEKOČE, IMA SEVEDA TEŽAVE V ŠOLI. Netekoče branje kaže, da otrok ni avtomatiziral tehnike branja. Neavtomatizirana tehnika branja pa ima za posledico, da mora otrok svojo miselno pozornost ves čas deliti med to, kako bo nekaj prebral, in med tem, KAJ BERE.

NETEKOČE BRANJE OTEŽUJE OTROKU USPEŠNO IZOBRAŽEVANJE.

URA BRANJA NA DAN ODŽENE DEMENCO STRAN

Nevrolog dr. Rajković je nekje zapisal da »ko se aktivirajo miselni procesi, se posledično sproži aktivacija dopaminskoendorfinskih receptorjev in začnejo se sproščati HORMONI SREČE. Torej »berimo, aktivirajmo možgane in počutili se bomo bolje!«

Ker si starši nadvse želimo srečnih otrok, jim lahko pomagamo tudi tako, da jim **privzgojimo bralne navade.**

Prvič, kako bogato je družinsko okolje z bralnim gradivom, koliko obiskuje otrok knjižnico sam in tudi s starši.

Drugič, pomembne so predbralne izkušnje otrok v predšolskem obdobju, torej kaj počnejo otroci skupaj s starši. Raziskave o bralni pismenosti PIRLS 2021 kažejo, da so višje dosežki imeli otroci, katerih starši so poročali, da so »pogosto« brali knjige, pripovedovali zgodbe, peli pesmice ipd., v primerjavi s tistimi, ki so to počeli le »včasih«.

Tretjič, pomembno je tudi, kakšen bralni model so otrokom starši (koliko berejo v svojem prostem času za zabavo). Otroci staršev, ki radi berejo, so imeli opazno višjo bralno pismenost, kot otroci staršev, ki nekoliko manj berejo. Pomembno je tudi, da starši in učitelji berejo otroku tudi takrat, ko sam že zna brati, saj mu s tem kažejo, da se je vredno potruditi, saj branje prinaša užitek.

STARŠI BI MORALI VZTRAJATI, DA SE OTROK V PRVIH TREH LETIH ŠOLANJA IZURI V BRANJU.

STARŠI SO POGOSTO IZNAJDLJIVI PRI SPODBUJANJU OTROK. NAJ TO VELJA TUDI ZA SPODBUJANJE BRANJA.

BRANJE KOT DEJAVNOST BO SEVEDA OSTALO.

Tako branje knjig in revij v papirnati obliki kot tudi branje z zaslonov. Še posebej pomembno za vsestranski razvoj otrok je, da otroci berejo besedilo s papirja. Vedeti je treba, da so e-besedila bistveno bolj zahtevna kot besedila s papirja, saj zahtevajo razvite metakognitivne sposobnosti pri otroku, ki pa se začnejo intenzivno razvijati v poznem otroštvu in zgodnjem mladostništvu, nekje med 10. in 11. letom. Kot kažejo številne raziskave, branje na papirju še vedno omogoča boljše razumevanje, zapomnitev prebranega in ponovni priklic

informacij v primerjavi z e-branjem, in to pri ljudeh v vseh starostnih obdobjih – od otrok do odraslih.

DIGITALIZACIJA V ŠOLI? DA, ČE NAM POMAGA DOSEČI CILJE IN PRI TEM NE OGROŽA RAZVOJA OTROK.

Zavedati pa se je treba, da je pretirana uporaba digitalizacije še posebej nevarna za razvoj predšolskih otrok in mlajših šolarjev.

Zakaj? Zavedati se je treba, da je digitalno okolje precej osiromašeno okolje in ne spodbuja ne zaznavnega, ne motoričnega in s tem povezanega miselnega razvoj. Ti trije sistemi so v predšolskem obdobju med seboj tesno povezani in medsebojno odvisni. Če otrok uporablja digitalne vire (pametne telefone, tablice...), pred seboj nima konkretnih predmetov, s katerimi bi se igral, jih raziskoval, jih prijemal, premikal, vonjal, ampak ima te predmete na zaslonu in je edina motorična aktivnost premik prsta na zaslonu.

Pretirana uporaba digitalnih virov otežuje normalni razvoj predšolskih in mlajših šolskih otrok. Pri mladostnikih in odraslih je smiselno izkoristiti prednosti, ki jih prinašajo digitalni viri: enostavno dostopnost digitalnih virov, možnost hitrega iskanja informacij ipd.

POMAGAJMO OTROKU PRI UČENJU BRANJA!

BRANJE KNJIG IMA MOČ, DA NAS PREOBLIKUJE!

ČE NE BOMO BRALI, NAS BO POBRALO!

Pripravila: Valerija Trajber, knjižničarka

Besedilo povzeto po intervjuju TINE MLAKAR GRANDOŠEK z dr. SONJO PEČJAK. **Pogled za starše, september 2023**